

İLETİŞİM SOSYOLOJİSİ

KISA ÖZET

KOLAYAOĞ

1. Ünite – İletişim Sosyolojisinde Tanımlar ve Kavramlar

İLETİŞİM OLGUSUNU TANIMLAMAK

“İletişim bilginin fikirlerin, duyguların, becerilerin vb.nin simgeler kullanılarak iletilmesidir”

“İletişim mesajlar aracılığıyla gerçekleştirilen toplumsal etkileşimdir.”

“İletişim katılanların bilgi yaratıp, karşılıklı bir anlamaya ulaşmak amacıyla bu bilgiyi birbirleriyle paylaştıkları bir süreçtir”

“Belli bir coğrafyada ve belirli bir zaman diliminde bir grup, topluluk veya toplumda insanlar arasında duygu, düşünce, bilgi ve deneyimlerin paylaşılma sürecine iletişim denir.”

İletişimi Süreç Olarak Tanımlamak: Süreç kavramına ilişkin olarak vurgulanması gereken özellikler *etken, dinamik ve sürekliliği* olan (Burton, 1995: 37) bir yapıyı tanımlamasıdır. İletişimin süreç olmasına ilişkin diğer boyutu ise toplumsal ve kültürel olmasıdır. Toplumsal değer ve yargıların o toplumun üyeleri arasında paylaşılması için iletişime gereksinim vardır. Örneğin her birey içinde yaşadığı toplumun gelenek ve göreneklerini; ahlaka uygun veya gayri ahlaki olarak tanımladıklarını kuşaktan kuşağa aktarımı mümkün kılan iletişim olanakları sayesinde öğrenebilmektedir. Benzer şekilde varolan neslin üretimleri, yaşadıkları ve dönüştürdükleri yine iletişim olanakları ve araçları sayesinde gelecek nesillere aktarılabilir.

İletişim Sürecinin Temel Öğeleri: Tüm iletişim etkinlikleri bir süreçtir ve en basit düzeyde bile üç temel öğeye dayanır: Kaynak, ileti ve hedef veya hedef-kitle. Medya izleyicisiyle iletişimde bulunduğu bile bu süreç işliyor demektir. İletişim sürecinin üç öğesini de geribildirim, kanal, araç, kodlama-kodaçma, gürültü öğeleriyle olarak genişletmek mümkündür.

Kaynak: Bir iletişim etkinliğinde konuşan, yazan, bir hareket yapan veya anlamı kodlayan bir birey ya da bir reklam politikası formüle eden bir gruptur.

İleti/Mesaj: İletişim sürecinde duygu ve düşüncelerin paylaşılması için üretilen sözel, görsel ve görsel-ışitsel somut üretimlere ileti denir. İleti aynı zamanda üretilen ya da inşa edilen anlamlara verilen isimlerdir. Her ileti alıcıya bir çeşit anlam nakleder. Bir baş sallama, bir el hareketi, yakaya takılan bir rozet, seçilen bir parfüm, kullanılan bir sembol, bir şiirin dizeleri, bir şarkı sözü, takılan bir takı veya giysi türü, yüzlerce sayfalık bir roman, beyazperdeden akan görüntülerin hepsi birer iletidir. Bunların her birisi birer anlam üretim ve paylaşım çabalarıdır. İletişimin gerçekleşmesi için sözlü, sözsüz, görsel veya ışitsel bir iletinin kurulması gerekir. Bu ileti de alıcı veya hedefte de bir alımlama ve yorumlama süreci gerektirir; anlamın doğru okunabilmesi/anlaşılması için hem kaynak hem de alıcı durumunda olan kişilerin sembollerin anlamı üzerinde uzlaşmış olması, aynı kod sistemini paylaşması gerekir.

Alıcı/Hedef: Alıcı, iletişim sürecinde kaynağın karşısına yer alan ve iletilen mesajların ulaşması amaçlanan kişi veya gruptur. Alıcı veya hedef, kaynaktan aldığı iletileri alıp yorumlar ve yine kaynağa sözlü veya sözsüz geri bildirim de bulunur. Kodlama Alıcı, kaynağa geribildirimde bulunduğu iletişimin süreç olma özelliği tamamlanmış olur.

Kodlama: Bir mesajın, iletişim kanalının özelliklerine uygun olacak şekilde, bir simgeleştirme sistemi aracılığıyla fiziksel olarak iletilebilecek veya taşınabilecek duruma çevirme.

Kod Açımı: Mesajların doğasını yorumlama, çözümlenme ve anlama süreci

Kanal: Bir sinyal taşıyan herhangi bir fiziksel araç (Mutlu, 1995: 198) veya iletiyi aktaran fiziksel ortamdır (Zıllıoğlu, 2009: 8). Kanal iletişim olaylarında daha çok teknik boyutu ilgilendiren bir öğedir. Örneğin radyo dalgaları, ses telleri

Araç: İletişim araçları, iletileri kanal boyunca aktarılabilir işaretlere dönüştüren fizik veya teknik araçlardır. Örneğin sesin iletimini sağlayan cep telefonları, düşüncelerin geniş insan toplulukları tarafından okunmasını sağlayan kitap

İletişimi Anlam Üretimi Olarak Tanımlamak: İletişimi bir anlam üretimi ve paylaşımı olarak tanımlamak, iletişim sürecinin her bir ögesi (kaynak, alıcı, ileti vb) arasında bir ilişki/etkileşim olduğunu ve bu ilişkinin irdelenmesi gerektiği anlamına gelir. Daha çok kâğıt üzerindeki işaretler veya havadaki sesleri bir ileti haline getiren şeyin ne olduğu irdelenir. Eş deyişle anlamın nasıl kurulduğu ve okunduğu/yorumlandığını toplumsal ve kültürel bağlamı içerisinde değerlendirmedir. Zihinsel emek sarf ederler. İkinci okul da diyebileceğimiz bu yaklaşım, *iletişimi anlamların üretimi ve değişimi* olarak görülür

İletişim: Simgeler Evreni: 1960'lı yıllarda dilbilim alanındaki çalışmalar özellikle yapısalcılık kuramının etkisiyle iletişim olgusu iletilerin yalın şekilde aktarımı olarak değil; bir anlam üretim pratiği şeklinde bir bakış açısıyla ele alınmaya başladı. Yapısalcılık ve göstergebilimin öncü isimleri ve görüşleriyle iletişim çalışmalarını etkileyen düşünürlerin başında C.S. Pierce, F. Saussure ve R. Barthes gelir. Sözkonusu düşünürlerin takipçisi ve anlamın nasıl kurulduğu sorusuyla daha çok ilgilenen modeller şu üç ögeyle ilgilenir: gösterge, göstergenin gönderme yaptığı nesne ve göstergenin kullanıcıları veya yorumlayanlardır. Gösterge kendisinden başka bir şeyi temsil eden veya imleyen şeydir (Mutlu, 1995: 140). Örneğin, bir futbol maçında bir hakemin kırmızı kart göstermesinin herkes için aynı anlamı, oyuncunun ceza aldığı dolayısıyla oyun dışına çıkması gerektiği anlamının çıkarılması gibi Pierce göstergeleri üçe ayırmaktadır:

Görüntüsel gösterge, belirtisel gösterge ve simge. Görüntüsel gösterge, temsil ettiği nesnesine doğrudan benzerlik taşır ve onu canlandırır. Bu benzerlik ise çoğu zaman şüpheye yer bırakmayacak şekilde nesnesini anlaşılır yapar. Örneğin haritalar, heykeller, fotoğraflar, maketler, geometrik çizimler. Belirtisel gösterge ise nesnesiyle doğrudan ve varoluşsal bağı olan göstergelerdir. Nesnesiyle bir ilişkisi olmadığında göstergede ortadan kalkar. Örneğin duman olduğu bir yerde ateş olduğunun rahatlıkla bilinmesi; yağmur bulutlarının olası yağışı işaret etmesi. Simge, bir şeyi temsil eden ama onunla doğal bir ilişkisi olmayan bir semboldür.

Kod: Uzlaşımsal şekilde göstergelerin nasıl kullanılması gerektiğini anlatan kurallar bütünüdür ve yazılı değildir.

Saussure göstergelerin kodlar içinde iki şekilde düzenlendiğini belirtir (Fiske, 1996: 82-85): Bunlar paradigmlar ve dizimlerdir. Bir paradigma bir dizge yani bir yapıdır. Seçim bu dizge içerisinde yapılar ve bir dizgeden tek bir öge seçilir. Örneğin sözcüklerin hepsini aynı anda kullanmayız, konuşurken veya yazarken bir sıralama yaparız. Alfabenin kendisi basit bir paradigma için örnek verilebilir.

Harfler yazılı dilin paradigmasını oluştururlar. Paradigmanın iki temel özelliği vardır:

1. Bir paradigmanın tüm özelliklerine sahip olmaları gerekir, yani o paradigma aidiyeti belirleyen nitelikleri paylaşmak durumundadır. Türkçe'nin 29 harften oluşan bir alfabesi vardır; bu bir paradigmadır. % veya & işareti bu paradigmanın içinde yer almaz, çünkü bu işaretler harflerden farklı bir özelliğe sahiptirler.
2. Paradigmadaki her birimin, diğer birimlerden kolaylıkla ayırt edilmesi gerekir. Bir paradigmadaki göstergelerin arasındaki farkı, onların gösterenleri ve gösterilenleri açısından söylenebilmesi gerekir. Bir göstereni diğerinden ayırt etmeye yarayan özelliklere o gösterenin ayırt edici özelliği denir. Paradigmadan seçim yapılarak dizim oluşturulur. Bir paradigmadaki seçilen bir birim normalde diğer birimlerle bitişiktir. Türkçe alfabede 29 harf vardır ve bir sözcük yapmak için tek tek harfler seçilir ve bir sözcük yani bir dizim oluşturulur. Cümle ise sözcüklerin seçiminden oluşan bir dizimdir.

Mit: Barthes, göstergelerin ikinci düzeyde işleyişine ilişkin olarak üç yoldan ikincisinin mit olduğunu belirtir. Düşünür mit kavramını “bir kültürün, gerçekliğin ya da doğanın bazı görünüşlerini açıklaması veya anlamasını sağlayan bir öykü” olarak tanımlar. İlkel mitler yaşam ve ölüm, insan ve tanrılar, iyi ve kötü hakkındadır. Modern dönemlerin mitleri ise erillik ve dişilik yani kadın ve erkek kimliği, aile, başarı, kariyer, statü vb. üzerinedir. Barthes’e göre, bir mitler herhangi bir şey üzerine düşünme, onu kavramsallaştırma veya anlamının kültürel yoludur. Sözlü kültür döneminde öykülerinin işlevini modern çağlarda mitler almıştır

TOPLUMSAL YAŞAMIN KURUCUSU OLARAK

İLETİŞİM: İletişim, insanın varlık sürdürme biçiminin bir ürünü ve insanın varlık sürdürme biçimindeki gelişmelere ve dönüşmelere bağlı olarak bizatihi kendi yapısı da değişime/ dönüşüme uğrayan, insana özgü bir olgu (Oskay, 1992:7) ve insan hareketleri/ eylemleridir. Kâinattaki tüm canlılar gibi insanlar da fizik evrenin içinde yaşamlarını sürdürürler fakat insan diğer canlı türlerinden farklı olarak doğa ile mücadele eden ve bunun sonucu olarak da kültür üretimini gerçekleştiren bir varlıktır. Örneğin örümceğin ağını yüzyıllardır aynı tarzda örmesi; arıların altıgen bal peteğini yüzyıllardır kusursuz şekilde yapabilmesi bir kültür üretiminin sonucu değil; tümüyle içgüdüsel olarak gerçekleştirilen davranışlarının bir sonucudur. Oysa insan mağarada yaşamaktan gökdelenler yapmaya; denizaltılardan uzaya seyahate, ateş yakabilmeden dünyanın her yerinden canlı ve görüntülü olarak 24 saat haber ve enformasyon aktarabilme bilgi ve becerisine ulaşmıştır.

Önce Söz Vardı...: İnsan doğada diğer canlılarla kıyaslandığında toplumsal örgütlenme kuran, kültür üreten ve kendi gerçekliğini yaratan ve yaşamına yön verebilen varlık olarak biricikliği dil sayesinde mümkün olmuştur. Bir dil sistemi kurabilmesi, doğayla girdiği ilişkide ve kendi varoluşunu gerçekleştirme serüveninde hayli elverişli bir araca sahip olmasını sağlamıştır. İnsanlar konuşurken, dinlerken, düşünürken, yazarken hatta görsel iletileri anlamlandırırken sürekli dil, çoğunlukla da anadili kullanır. Rüya bile dil’siz değildir (Zıllıoğlu, 1996: 122). İnsanlar dili sadece duygularını ifade etmek veya kendi bölgelerini korumak için değil, birbirlerinin düşüncesini biçimlendirmek için de kullanır. Dil mekânları, insanları, diğer nesnelere, olayları hatta düşüncelerle duyguları betimlemek için özel olarak kurgulanmış bir araçtır. Dil aracılığıyla talimatlar verir, geçmişi yeniden yorumlar ve geleceği tahmin eder, hayali öyküler anlatır, abartır ve kandırır. Dedikodu yapar ve böylece başka insanlar hakkında bilgi edinmenin işe yarar bir yolunu kullanmış olur. Tecrübeleri paylaşarak öğrenme sürecini daha verimli ve çoğunlukla daha az tehlikeli hale getirir

Dilin Gelişimi: Dilin nasıl ve nerede ortaya çıktığına ilişkin farklı görüşler öne sürülmektedir. Zıllı oğlu (1996: 123-126) bu görüşleri şöyle özetlemektedir: Bir görüşe göre sözcükler ile dile getirdiği nesnesi arasında bir özdeşlik olabileceği varsayımı kabul edilmiştir. Bu nedenle de sözcüğün anlamının toplumsal bir uzlaşıya bağlı olarak değil, doğal bir ilişkiselliğe sahip olduğunu öne sürerler. Bu nedenle de dilin doğadaki seslere öykünme ve onların taklidinden doğduğu ancak süreç içerisinde orijinal söyleyişinin değiştiği ve unutulduğu kabul edilmektedir. Örneğin (şırıl şırıl) su sesi, hav-hav köpek sesi. Bu görüş Sokrat ve Platon tarafından eleştirilerek reddedilse de uzun süre taraftar da bulmuştur. Sofistler de dili bir sistem olarak ele almışlar; dilbilimsel ve dilbilgisel konularla ilgilenmişlerdir. Dilin gündelik toplumsal yaşamda ve siyasal hayatta nasıl kullanılması gerektiği konusunda kafa yormuşlardır. Onlara göre, dil kuramının asıl işlevi konuşma/söylev sanatının geliştirilmesidir.

Çünkü sözcükler nesnelere doğasını dile getirmek ve onları betimlemek için değil, insanlar da belirli duyguları uyandırmak ve onları belli eylemlere yönlendirmek için kullanılmalıdır. Dil en temel konuşma ve düşünme aracıdır. Dışsal dünyayı algılamayı, yorumlamayı, bilgiye erişimi ve paylaşımı sağlayan temel etkidir. Gerçeğin örgütlenmesi; görme ve temas alanının dışında olmasına rağmen hayal kurma tümüyle dilin olanaklarıyla mümkündür. Dil bir soyutlamadır, bir modeldir. İnsan böylesi bir sisteme sahip olduğu içintoplu bir yaşam düzeni inşa edebilmektedir.

Toplum Örgütlenmesi ve İletişimin Gerekliliği: Toplum mutlak, önceden verili, otomatik olarak gerçekleşen ve doğadan gelen bir örgütlenme biçimi değildir. Aksine toplum yaşam veya toplumsal örgütlenme biçimi, önündeki sorunları aşabilmek için insanın sonradan geliştirdiği bir çözüm biçimidir. Toplum yaşamının insanlığın başlangıcına kadar geriye uzanması bu örgütlenme biçiminin mutlak ve verili olduğu izlenimini doğurur oysa toplum yaşamı, insanlığın gelişiminin bir aşaması olarak görülmelidir.

Sözkonusu örgütlenme biçiminin tarihin başlangıcından itibaren görülmesi onun otomatik şekilde gerçekleşen mutlak bir olay olduğunu göstermediği gibi, aksine insanların ilk ilişkilerinde önlerine çıkan sorunlarını bireysel olarak çözemedikleri ve çözümü topluluk halinde yaşama ve süreç içerisinde de toplum yaşamına evrilmekte buldukları anlamına da gelmektedir (Tüfekçioğlu, 1997: 84). Parsons'ın toplum tanımı takip edilerek söyledikte, insanlar "uzun vadeli varolmanın temel fonksiyonel gereklerini kendi kaynaklarından alan bir toplumsal sistem" geliştirerek doğada kendi varoluşlarını gerçekleştirir. İnsan varlığının iletişime en çok ihtiyaç duyduğu aşama bireysellikten çıkıp, toplumsal yaşama entegre olması ile başlar. Toplumdaki beraberlik iş bölümünü zorunlu kılar ve iş bölümündeki düzen iletişim yoluyla sağlanır. Önce söz ve sözlü anlatımla başlayan insanın iletişim serüveni, artı ürünü hesaplama ve ticari ilişkiler kurma ihtiyacından yazılı belgelere; hızlı ve güvenilir haberleşme talebinden küresel bir ağ ortamında birleşme ve ekonomik, politik, sosyal ve kültürel etkileşimi tüm dünya çapında deneyimlemeye evrilir.

Teknolojik Determinizm: Toplumsal örgütlenme ve kültürel yapının doğrudan iletişim teknolojilerinde değişime bağlı olduğunu öne süren yaklaşımlar vardır. Bu yaklaşım teknolojik determinizm olarak adlandırılır. Bu görüşün öncü isimleri Kanadalı iletişim bilimci Harold Innis ve Marshall McLuhan'dır. Her iki düşünürün de yapmaya çalıştığı uygarlık tarihindeki gelişmeleri ekonomi merkezli değil iletişim teknolojileri eksenli analiz etmektir. Çünkü onlara göre, tarihin değişim dinamiğini iletişim teknolojilerdeki yeni icatlar sağlamıştır. Örneğin Innis, Kanada'da demiryollarının kapitalist gelişmedeki yerini ilk çalışmasında iktisadi açıdan ele alırken daha sonra ki çalışmalarında iletişim sistemi bağlamına yerleştirerek irdeler ve On Dokuzuncu yüzyıldaki hızlı dönüşümlerin iletişim teknolojilerindeki yenilikler kaynaklı olduğunu öne sürer. Ona göre, İnsan kendi teknolojisi ile varolmaktadır ve toplumsal örgütlenme tarzı ve kültürel değişimler, iletişim araçlarının birer fonksiyonu olarak görülmelidir. McLuhan insanlık tarihini dört döneme ayırır.

Bir dönemden diğerine geçiş iletişim teknolojisindeki değişimden önemli oranda etkilenmiştir:

- Kabile Çağı
- Edebiyat Çağı
- Basım Çağı
- Elektronik Çağ

Kabile çağını değiştiren buluş fonetik (sescil) alfabenin bulunuşudur. İnsanların seslere aynı anlamı yüklemesiyle işbölümü gelişir, yeni bir toplum yapısına geçilir. Alfabenin bulunmasıyla da Edebiyat Çağı yani sözlü kültürün egemen olduğu bir toplumsal örgütlenmeye geçilir. Gutenberg'in matbaayı keşfi ile de batılı toplumlarda basım çağı başlamış, kültürel yapı ise sözlü kültürden önemli bir kopuşla yazılı kültüre evrilmiştir Innis ve McLuhan'ın görüşleri yeni iletişim teknolojileriyle birlikte tekrar irdelenmeye başlamış; özellikle McLuhan'ın bireylerin duyularının aynı tarzda gelişerek dünyanın birbirine benzer olacağı ve global bir köye evrileceği görüşü tekrar tartışmaya açılmıştır. Bununla birlikte, uygarlık tarihinin gelişim sürecinde insan varlığının kurucu rolünün teknoloji yanında göz ardı edilmesi kuramın zayıf kalan yönü olarak eleştirilir

TOPLUMSAL ÖRGÜTLENME VE İLETİŞİM SİSTEMLERİ

İnsanın uzun ve çetin uygarlık tarihinde ekonomik üretim tarzı ve ilişkilerine paralel bir toplumsal örgütlenmeye yönelmiştir. İşte bu örgütlenme şekline içkin olarak iletişim bir kurucu öğe olarak karşımıza çıkarken aynı zamanda toplumların evrim sürecinde iletişim araçları ve sistemleri de

farklılaşmakta ve farklı sistemlere dönüşmektedir. İletişim ile toplumların sorunlarıyla başa çıkmada geliştirdikleri çözümleri arasında çok sıkı bir ilişki vardır. İnsanın ihtiyaçlarını anlatma ve anlamaya; uzak mesafelerle askeri, ekonomik, politik ve sosyal haber ve bilgi iletme ve arzusunu karşılamaya yönelik araçlar ve iletişim sistemleri geliştirilmeye çalışılır sözlü kültür, yazılı kültür ve görsel kültürün her biri ortaya çıkıp geliştikleri coğrafyanın, toplumların ve dönemin askeri, ekonomik ve siyasal ihtiyaçlarına veya taleplerinde çözüm de üreten oluşumlardır.

Yazı ve Toplumsal Örgütlenme: İnsan on binlerce yıldan günümüze resimler, göstergeler ve tasvirler aracılığıyla mesaj iletmenin sayısız yolunu icat etmiştir. Ancak yazının kendisi kullanıcıların düşündükleri ve hissettikleri ya da ifade edebildikleri her şeyi somutlaştırıp açıkça belirleyebilecekleri düzenli bir gösterge veya simgeler bütünü oluşturulduktan sonra ortaya çıkmıştır. Böyle bir sistem bir günde kurulmamıştır. Yazının tarihi uzun, yavaş ve karmaşık bir tarihtir

Childe'a(1998: 94) göre, bir yazı sisteminin icadı, onları ortak amaçlar için kullanırken simgelere verilecek anlamların ne olacağı hakkında toplumun bir uzlaşmaya varmasından başka bir şey değildir. Burada uygarlık tarihi açısından önem taşıyan bir başka nokta ise şudur: Yazıcıların güneşte kurumaya bırakılan veya fırına verilen yumuşak kil tabletlere kaydettikleri göstergeler, nesnelere ya da varlıkları ifade eder. Göstergeler konuşulan dilin sözcüklerine gönderme yapmaya başladıklarında kesin bir ilerleme kaydedilmiştir. Çiviyazısının gerçek bir yazıya dönüşmesiyle, basit muhasebe işlemleri için mütevazı amaçlarla ortaya çıkan yazı, Mezopotamyalılar için önce bir bellek yardımcısı, sonra da konuşma dilinin izlerini koruma yöntemi hatta iletişim kurmanın düşünmenin ve bunu ifade etmenin aracı olmuştur Yazı yerleşik düzene geçmenin, kent hayatını kurmanın ve tapınakların muhasebe işlemleri ve diğer topluluklarla ticari ilişkileri düzenleme ihtiyacı nedeniyle geliştirilmesine karşın uygarlık tarihi açısından önemi büyüktür

Matbaa ve Kültürel Değişim: Uygarlık tarihinde yazıdan sonra matbaanın çok önemli bir yeri vardır; çünkü matbaa kültürel yaşamda yeniliklerin başlatıcısı olmuştur. Matbaa yazı aracılığıyla fiziksel varlık kazanan insan düşüncesinin hızlı ve daha kolay şekilde çoğaltılmasına yol açar. Bilginin çok daha geniş insan topluluklarına yayılmasını ve düşüncenin özgürleşmesini sağlar. Modern çağların başlatıcısı olarak kabul edilen matbaanın, Avrupa'da kullanımından çok önce Çin, Kore, Uygur ve Japonya'da kullanıldığı bilinmektedir. Ne var ki, Doğulu toplumlarda matbaa, Avrupa'da olduğu gibi ticarileşerek ve ayrı bir sektör olarak gelişip basılı ürünleri geniş halk kitleleriyle buluşturamadı. Dolayısıyla Doğulu toplumlarda Avrupa toplumlarında yol açtığı toplumsal, siyasal ve kültürel dönüşümler de gerçekleştirilemedi insanın yerleşik hayata geçmesinden sonra kent devletlerinden, merkezi güçlü imparatorluklara kadar uzak mesafelerle haberleşme, bilgi ve enformasyon alma ve verme potansiyeli ve becerisi önemlidir; çünkü merkezdeki yöneticilerin veya kralların kendi topraklarında veya komşularında neler olup-bittiğini bilmesi ve bu yönde politika geliştirmesi gereklidir.

Kapalı bir grup veya cemaat içinde yaşamak dış dünyayla veya uzak mesafelerle güçlü bir haber ağını gerektirmez ama dış ortamlarla sıkı ilişkiler ve egemenlik arzusu içinde olan yapılanma iletişime olan ihtiyacı artırır. "Kitle iletişiminin gelişebilmesi için yazı, iyi-kötü belirlenmiş bir yol ağı (ya da izi) ve onun da güvenliğinin sağlanması" gereklidir Çünkü merkeze uzak bölgelerde çıkan ayaklanmalardan haberdar olunması ve bu amaçla askerlerin hızlı hareket etme gücünün olması siyasal otorite için önemli bir üstünlüktür. Gelişkin bir yol ağı merkezin egemenliğini sürdürmesinde bu nedenle önemlidir. Roma İmparatorluğu'nun bu konudaki üstünlüğü "her yol Roma'ya çıkar" sözünü yaşatacak bir üne kavuşur.

Bu Özetin tamamını,Çıkmış Sorularını,Deneme Sorularını adresinize gönderiyoruz!...

Tıklayınız

<https://www.kolaysinavlar.com/iletisim-sosyolojisi-ady212u?search=SOS315U>